

й розкриває деяку систему цінностей, інакше кажучи, встановлює деяке етичне вчення. Християнство відразу ж усвідомило себе носієм принципово нової, не існуючої до цього етики нового розуміння людини, нових законів людського буття.

Висновок з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Визнання київо-руського язичництва багатоеlementним комплексом двовір'я з різним ступенем системної інтеграції його окремих частин створює можливість розгляду взаємодії язичницьких вірувань і християнства як синкретизм двох опозиційних світоглядних систем. Аналіз християнізації з цієї точки зору показує багатоваріантність можливих результатів даного процесу. За умови усвідомлення опозиційності київо-руська людина або визнавала християнські ідеї, відкидаючи язичницькі, або зовсім не приймала християнства. У разі відсутності розуміння несумісності тих чи інших доктринальних принципів християнства і язичницьких вірувань виникали явища синкретичної релігійності.

Список використаних джерел

1. Гантаев Н. М. Церковь и феодализм на Руси / Н. М. Гантаев. – М.: Изд-во АН СССР, 1960. – 168 с.
2. Греков Б. Д. Киевская Русь / Б. Д. Греков. – М.: Правда, 1953. – 539 с.
3. Грекуллов Е. Ф. Древнерусские княжества X – XIII веков / Е. Ф. Грекуллов. – М.: Наука, 1975. – 427 с.
4. Лихачев Д. С. Культура Древней Руси / Д. С. Лихачев. – Л.: Знание, 1964. – 431 с.
5. Мавродин В. В. Очерки истории СССР. Древнерусское государство / В. В. Мавродин. – М.: Мысль, 1956. – 395 с.
6. Рыбаков Б. А. Язычество древних славян / Б. А. Рыбаков. – М.: Наука, 1981. – 608 с.
7. Франк С. Л. Духовные основы общества / С. Л. Франк. – М.: Наука, 1983. – 485 с.
8. Fennell J. A History of Russian Church to 1448 / J. Fennell. – London; New York: Longman, 1995. – 485 p.
9. Kihn H. Patrologie / H. Kihn. – Paderborn, 1904–1908. – 758 p.
10. Mohler J. A. Patrologie / J. A. Mohler. – Regensburg, 1840. – 592 p.
11. Podskalsky G. Christentum und theologische Literatur in der Kiever Rus' (988–1237), 988 – 1988 mille annis a baptismo s. Vladimiri emsque populi exactis in memoriam / G. Podskalsky – Munchen: Beck, 1982. – 361 p.
12. Unbgaun B. O. La religion des anciens Slaves / B. O. Unbgaun. – Paris: 1948. – 382 p.
13. Vodoff V. Naissance de la chretiente russe: La convesion du prince Vladimir de Kiev (988) et ses consequences (XI–XIII siecles) / V. Vodoff. – P.: Fayard, 1988. – 494 p.

References

1. Gantaev N. M. Cerkov' i feodalizm na Rusi / N. M. Gantaev. – M.: Izd-vo AN SSSR, 1960. – 168 s.
2. Grekov B. D. Kievskaja Rus' / B. D. Grekov. – M.: Pravda, 1953. – 539 s.
3. Grekulov E. F. Drevnerusskie knjazhestva X – XIII vekov / E. F. Grekulov. – M.: Nauka, 1975. – 427 s.
4. Lihachev D. S. Kul'tura Drevnej Rusi / D. S. Lihachev. – L.: Znanie, 1964. – 431 s.
5. Mavrodin V. V. Ocherki istorii SSSR. Drevnerusskoe gosudarstvo / V. V. Mavrodin. – M.: Mysl', 1956. – 395 s.
6. Rybakov B. A. Jazychestvo drevnih slavjan / B. A. Rybakov. – M.: Nauka, 1981. – 608 s.
7. Frank S. L. Duhovnye osnovy obshhestva / S. L. Frank. – M.: Nauka, 1983. – 485 s.
8. Fennell J. A History of Russian Church to 1448 / J. Fennell. – London; New York: Longman, 1995. – 485 p.
9. Kihn H. Patrologie / H. Kihn. – Paderborn, 1904–1908. – 758 p.
10. Mohler J. A. Patrologie / J. A. Mohler. – Regensburg, 1840. – 592 p.
11. Podskalsky G. Christentum und theologische Literatur in der Kiever Rus' (988–1237), 988 – 1988 mille annis a baptismo s. Vladimiri

ri emsque populi exactis in memoriam / G. Podskalsky – Munchen: Beck, 1982. – 361 p.

12. Unbgaun B. O. La religion des anciens Slaves / B. O. Unbgaun. – Paris: 1948. – 382 p.

13. Vodoff V. Naissance de la chretiente russe: La convesion du prince Vladimir de Kiev (988) et ses consequences (XI–XIII siecles) / V. Vodoff. – P.: Fayard, 1988. – 494 p.

Yakovenko A. I., Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Chair of the World Philosophy and Aesthetics of the Volodymyr Dahl East–Ukrainian National University (Ukraine, Poltava), Yakov4110@gmail.com

Double faith: the essence of the dialectics of Christianity and heathenism during Kyiv Rus Period

The article explains the idea that the problem of mass religious period of Kievan Rus is actual and it should be studied taking into consideration the specificity of the religious consciousness of the everyday in the context of the dialectics of Christianity and heathenism. The purpose of the article is empirical studies and observations of the holistic religious and philosophical trends of mutual existence and complementarity of Christianity and pagan beliefs in the system of «double faith» in the views of religious scholars.

The content of the article deals with the verification explication of the phenomenon of «double faith» as a segment system of Kievan Rus spiritual culture with the perspective of the further scientific reflection based on the religious syncretism in light of the existence of moral and aesthetic universalism of Kievan Rus culture.

Keywords: double faith, Christianity, pagan beliefs, religion, Kievan Rus, spiritual knowledge, truth, morality, world view.

Яковенко А. И., доктор философских наук, доцент, доцент кафедры мировой философии и эстетики, Восточноукраинский национальный университет им. Владимира Даля (Украина, Полтава), Yakov4110@gmail.com

Двоеверие: сущность диалектики христианства и язычества периода Киевской Руси

Обосновывается мысль о том, что обращение к проблематике массовой религиозности периода Киевской Руси требует, чтобы учитывалась специфика будничного религиозного сознания в контексте диалектики христианства и язычества, что, в свою очередь, является актуальным, а эмпирические исследования и наблюдения целостных религиозно-философских тенденций взаимодействия и взаимодополнения христианства и языческих верований в системе «двоеверия» во взглядах религиозных исследователей является целью статьи.

Содержание статьи – верификационная экспликация феномена «двоеверия» как сегмента системы духовной культуры Киевской Руси с перспективой дальнейшей научной рефлексии на основе религиозного синкретизма в свете проявления этико-эстетического универсализма киево-русской культуры.

Ключевые слова: двоеверие, христианство, языческие верования, религия, Киевская Русь, духовное познание, истина, мораль, мировоззрение.

* * *

УДК 303.01(791.43/45)BORD

Дьоміна О. В.,
аспірантка, Харківський національний університет
ім. В. Н. Каразіна (Україна, Харків),
elena_dyomina@outlook.com

ИСТОРИЧНА ПОЕТИКА КІНО Д. БОРДВЕЛА

Аналізується й вводиться до українського філософсько-антропологічного дискурсу «Історична поетика кіно» американського дослідника Д. Бордвела як окрема методологія аналізу кінематографу. Ця методологія протиставляється так званім СЛАБ-теоріям, тобто методологіям аналізу кіно, що базуються на роботах Л. Ф. де Сосюра, Ж. Лакана, Л. Альтюссера і Р. Барта [4, с. 385]. Д. Бордвел критикує ці теорії як такі, що спрямовані на отримання інтерпретації, тобто на пошук внутрішніх або непрямих смислів текстам. Поетика спрямована на продукування наукового знання в строгому сенсі слова. Традиційно поетика розрізняє три об'єкти дослідження: тематику, нарративну структуру й стилістику. В історичній поетичній кіно можна розрізнити дослідження прекомпозиційних, композиційних й посткомпозиційних факторів. Історична поетика відмовляється від поділу досліджень кінематографу на теорію, історію і критику. Історична поетика поєднує всі три аспекти дослідження кіно для того, щоб отримати об'єднану картину феномену, що досліджується. Вона поєднує інтенсивний аналіз та широке бачення й розглядає не тільки «тексти», а й «контексти».

Ключові слова: історична поетика кіно, Д. Бордвел, неоформалізм, методологія, дослідження кіно.

Сучасні дослідження кінематографу в західних університетах обов'язково входять до курсів вивчення будь-якої національної культури, літератури, антропології, соціології й філософії. Кінематограф, як масове за визначенням мистецтво, приймається за цінне джерело матеріалу для аналізу в дослідженнях повсякденної культури й свідомості.

Сучасні американські імплікації досліджень Російської формальної школи у роботах Д. Бордвела та його постійної соавторки К. Томпсон, видаються цікавими й для українських досліджень кіно. Книга Д. Бордвела й К. Томпсон «Film Art: An Introduction» має десять перевидань та вже стала настільною книгою для усіх, хто вивчає кінематограф в США. Кидається у вічі контраст між авторитетом й визнанням Д. Бордвела в американських дослідженнях кіно та відсутністю перекладу жодної його роботи українською мовою. Російською мовою є переклад програмної теоретичної статті «Історична поетика кіно» й кілька статей, що стосуються окремих режисерів – К. Нолана, Я. Одзу. Тобто для українських досліджень кіно теоретико-методологічні надбання Д. Бордвела залишаються майже невідомими.

Американські дослідники кіно на відміну від своїх українських та російських колег прийняли масове кіно в якості повноцінного об'єкта філософсько-антропологічних досліджень вже давно. Виключенням можна вважати В. Куреного «Філософія фільма: упражнення в анализе» (2009) [1] й О. Павлова «Постыдное удовольствие: Философские и социально-политические интерпретации массового кинематографа» (2014) [2] в російських кінодослідженнях й авторів українського збірника «El Toros: Как возможна философия кино?» (2009) [3]. Тому в українському культурологічно-філософському дискурсі досі актуальним залишається питання про методологію. У дослідженнях кіно, «методологія» значною мірою є синонімом інтерпретивної школи. Інтерпретативна школа обов'язково складається з:

1. семантичного поля, яке формується з конкретних теоретичних понять;
2. апріорні положення, що роблять певні особливості фільмів значущими;
3. одна або декілька концептуальних карт текстової прогресії, за допомогою яких характерні риси вводять в дію перетворення семантичного поля;
4. набір риторичних тактик для викладення аргументів дослідника [4, с. 370].

Кожна з загальновідомих методологій – феноменологія, феміністська й марксистська критика – спрямовані на отримання інтерпретації, тобто на пошук внутрішніх або непрямих смислів текстам [4, с. 370]. Д. Бордвел та К. Томпсон навіть концептуалізували блок великих теорій в окремий термін – СЛІАБ-теорії, щоб позначити окремо дискурс досліджень кінематографу крізь призму теорій Л. Ф. де Сосюра, Ж. Лакана, Л. Альтюссера й Р. Барта. Історична поетика американського дослідника кіно Д. Бордвела, як окремий методологічний підхід, на його власну думку, не підходить під визначення інтерпретативної школи [4]. Вона не є різновидом інтерпретативної школи й не має ні привілейованого семантичного поля, ні ядра процедур для виявлення або інтерпретації текстових функцій, ані карти потоку сенсу та унікальних риторичних тактик. Історична поетика кіно не прагне виробляти інтерпретації. Поетика кіно вивчає

готову кінороботу як результат процесу конструювання, який включає в себе компонент режисерської майстерності, загальні принципи, згідно з якими робота складається, її функції, ефекти та контекст використання.

Історична поетика кіно, як пише Д. Бордвел у своїй програмній статті «Історична поетика кіно», продукує знання у відповідь на два загальні питання:

1. За якими принципами побудовані фільми, й як вони досягають особливих ефектів?

2. Яким чином і чому принципи побудови фільмів виникли й змінювалися? [4, с. 371].

Таким чином історична поетика характеризується тим вищим, що вона досліджує – принципами побудови й ефектами фільмів. А також запитаннями про те явище – його склад, функції, наслідки та історичні прояви. Поетика стверджує й досліджує економіку, ідеологію, класову боротьбу, соціальні чи психологічні диспозиції в якості причин конструкційних засобів й ефектів. Поетика спрямована на продукування наукового знання в строгому сенсі слова. Головна мета поетики – не опис, а «розуміння». Поетика намагається пояснити твори, що існують історично, незалежно від їхньої онтології або епістемології та вимагає звернення до взаємопов'язаних суб'єктивно прийнятих даних, що можуть мати альтернативне пояснення.

Поетика приймає в якості свого об'єкта корпус кінематографічних конвенцій. Конвенції, у кіно, як і в інших областях, лежать на перетині логічних визначень і соціальних звичаїв. Конвенції завжди опираються на очікування глядача, сформовані попереднім досвідом перегляду фільмів. Поетика, як пояснює Д. Бордвел, вивчає конструктивні варіанти, які, в визначених контекстах, мають сукупності функцій; монтаж і глибокий фокус, він стверджує, становлять взаємні вибори в історії західного кіно [6, с. 8].

Історична поетика відмовляється від поділу досліджень кінематографу на теорію, історію і критику. Історична поетика поєднує всі три аспекти дослідження кіно для того, щоб отримати об'ємну картину феномену, що досліджується. Вона поєднує інтенсивний аналіз та широке бачення й розглядає не тільки «тексти», а й «контексти», тобто технологію, жанр і т.д. Історична поетика, таким чином, часто звертається до відновлення умов та параметрів, що стояли перед режисером на певному історичному етапі, адже режисер обирає певну опцію для того, щоб досягти певного результату [5, с. 8].

Досвід перегляду кінофільмів впровадив багато ефектів, що змінили сприйняття західною людиною світу – перцептивні ефекти (явище уявного руху, сприйняття кольору й форми, або крупного, середнього та загального планів) й концептуальні ефекти (наприклад, критерії, за якими глядач розуміє, персонаж Х є головний герой). «Історична поетика пропонує пояснення, а не експлікації» [4, с. 375], зазначає Д. Бордвел обґрунтовуючи історичну поетику кіно у якості методології.

Д. Бордвел в описі кінопоетики проводить аналогію з лінгвістикою та виділяє в ній: *семантику*, дослідження про те, як сенс утворюється; *синтактику*, дослідження правил вибору та комбінування наративних одиниць; *прагматику*, вивчення того, як взаємодія між глядачем і текстом розвивається в процесі розгортання фільму. Відповідно значення, структура й процес, як три аспекти будь-якої репрезентативної системи, займають центральне місце в кінопоетиці.

Традиційно поетика розрізняє три об'єкти дослідження: *тематика*, *нарративну структуру* й *стилістику*. *Тематика* досліджує предмет й тему як компоненти конструктивного процесу. Фільм може бути розбитий на дискретні елементи «змісту», наприклад, репрезентації соціальних, гендерних чи національних стереотипів. Дослідження таких елементів використовується для відповіді на питання про кіноіндустрію, культурні цінності та їхню ієрархію тощо. Тематика описує та концептуалізує теми, мотиви й іконографію в якості важливих конструктивних принципів, або як ефекти конструктивних принципів. Виявлення того, що жанри презентують повторювані образи, міфи, й теми показали важливість іконографії в популярному кіно. Теорія й аналіз *нарративної структури* фільму, що є фундаментальним конструктивним принципом в кіно. *Стилістика* має справу з матеріалами й патернами кінематографу та його медійної природи в якості компонентів конструктивного процесу. Саме стилістику цікавить режисерський стиль у побудові кадру, організація мізансцени, кількість монтажних склейок, вибір планів тощо. Стиль у кіно створює атмосферу, що часто маркує жанрову та авторську приналежність фільмів [4, с. 375–376].

В історичній поетиці кіно можна розрізнити дослідження *прекомпозиційних*, *композиційних* й *посткомпозиційних* чинників й факторів. До *прекомпозиційних* чинників відносяться джерела та фактори впливів, кліше та патернализовані форми, тобто як широкий соціокультурний контекст та суб'єктивний досвід творців (режисерів, сценаристів, операторів і т.д.) визначили найважливіші параметри фільмів. *Композиційні* чинники – нормативні принципи складання сюжету й нарративу, а також їхні трансформації всередині робіт. Й *посткомпозиційні* чинники дослідження кіно – ефекти, реценція, зворотній зв'язок у самих різноманітних контекстах [4, с. 376].

За Д. Бордвелом розрізняє лише чотири типи значення, що конструюють глядач чи кінокритик коли дивиться фільм:

1. референційне – певний цілісний світ, послідовність подій фільму;
2. експліцитне – сприйняття фільму як алегорії, зведення всього змісту фільму до короткої сентенції; таке значення завжди обумовлено контекстом місця й часу;
3. імпліцитне – загальні теми, проблеми й проблематизація певних питань у фільмі;
4. симптоматичне – замасковане значення, на рівні індивідуального вираження може бути розглянутий як наслідки мани режисера, на рівні соціальної динаміки пов'язане з економічними, політичними й ідеологічними процесами [7, с. 8–9].

Одну з тенденцій в області історичної поетики Крістін Томпсон охрестила «неоформалізмом» [4, с. 378]. Неоформалізм не загальна теорія кіно, якщо розглядати її як таку, що складається з безлічі пропозицій, що пояснюють фундаментальну природу і функції всіх кінематографічних явищ. Неоформалізм як метод – набір припущень, кут евристичного підходу, і спосіб ставити питання. Він відверто емпіричний і приділяє велику увагу відкриттю фактів про фільми. Поетика, як і будь-який описовий чи пояснювальний проект, прагне до заземлення в інтерсуб'єктивності даних. Крім того, можна розглянути факт, як те, що існує в світі, в тому

числі теоретичних або неспостережувальні сутності – щось, що позитивізм виключає. Неоформалізм припускає, що немає фактичних відповідей на питання про побудову фільмів без ретельної розробки аналітичних концепцій, відповідних до цих питань. Але це також передбачає, що не всі поняття однаково точні, логічні й доречні і тому ми можемо використовувати конкуруючі концептуальні схеми. Не всі концепції пояснюють дані з однаковою ясністю, глибиною і економією. Ми не є обмежені нашими концептуальними схемами, які можна побудувати так, що аномальні й виняткові явища не зможуть лишитися поза нашого бачення. В цілому, неоформалістська поетика робить твердження теоретично визначеними, відкритими, з можливістю корегування й фальсифікування.

Гіпотези неоформалізму ґрунтуються в теоретичній активності, а не сталій теорії. Це теоретизування рухається крізь різні рівні спільності й розгортає різні поняття та категорії. Це не передбачає глобальних пропозицій, до яких дослідник зобов'язаний тримати непохитну вірність, та які автоматично блокують для погляду дослідника нетипові дані. Кожен фільм може бути поміщений у відношенні наборів транстекстуальних норм.

Неоформалістська поетика висуває досить докладні й вичерпні звіти про нарративні норми й стиль в голлівудському кіно, артхаусному кіно, радянському монтажному кіно. Це не остаточний аналіз, а спроба намітити ряд конструкційних варіантів, відкритих для кінематографістів різної історичної кон'юнктури, й отримати результати завжди відкриті для перегляду. Неоформалістська поетика встановлює корисні розрізнення стилістичних та нарративних прийомів (наприклад, кадр або мотив) і систем (наприклад, просторової безперервності або нарративної причинності), за допомогою якого досягаються різні функції. У термінах практичних досліджень акцент неоформалізму на історичній зміні норм, прийомів, систем і функцій, вимагає, щоб аналітик доповнював критику окремих фільмів вивченням широкого кола фільмів [4, с. 382].

Орієнтація на транстекстуальні норми дозволяє аналітику бути чутливим до «ненормального». Неоформалістська поетика особливо зацікавлена в тому, як фільм або робота режисера виділяється на тлі конвенцій. Неоформалізм поєднує зацікавленість до виявлення негласних конвенцій, що регулюють звичайний фільм, з великим інтересом до ексцентричних фільмів, які кидують їм виклик.

Побудова понять відповідно до емпіричних даних призводить до історичного пояснення проблематизованих явищ. Неоформалістська поетика спирається на три основні пояснювальні схеми: *модель раціонального агента*, *інституційна модель*, і *перцептивно-когнітивна модель*. *Модель раціонального агента* впливає з концепції, за якою режисер вибирає певний варіант конструкції серед багатьох можливих. Тут завдання у тому, щоб реконструювати на основі всіх можливих історичних даних, ситуацію вибору, який стояв перед режисером. Проте це не означає, що режисер визнається єдиним джерелом побудови фільму та його ефектів [4, с. 382].

Інституційна модель – соціально-економічна система кіновиробництва, що включає негласні естетичні припущення, поділ праці й технологічних процесів формують горизонт дозволеного й заохочує у певні моменти. Це не просто те, що вибір режисера обмежений; він

в значній мірі конститується за рахунок соціально структурованих факторів. До того ж, інституційно орієнтоване дослідження видається найперспективнішою основою для вивчення того, як глядачі використовують відповідні фільми в різних історичних контекстах.

Перцептивно-когнітивна модель використовується для опису й пояснення ефектів різних тактик конструювання. Конструктивістська теорія психічної діяльності дає найвибагливіше й докладне пояснення таких оповідних принципів, як побудова сюжету / фабули і таких стилістичних процесів як континуальний (безперервний) монтаж. Звичайні практики інтерпретації фільму можна частково пояснити принципами висновку й вирішення проблем когнітивною теорією [4, с. 382–383].

У всіх випадках, моделі не є абсолютними й окремі явища не є сталими законами, а скоріше вимоги виведення аргументу «про найкраще пояснення», яке завжди залишається відкритим до корегування. Історична поетика кіно пропонує цілісний, багатовимірний підхід до вивчення кінематографа, що поєднує дослідження окремих фільмів із широким соціокультурним контекстом. Історична поетика вписує окремий фільм у контекст режисерського стилю, жанрової традиції, особливостей національного кіновиробництва й історичної епохи. Такий підхід дозволяє розкрити багаторівневе значення кожного фільму та включити естетичні й стилістичні риси фільмів до соціокультурного аналізу.

Список використаних джерел

1. Куренной В. Философия фильма: упражнения в анализе / Виталий Куренной. – М.: Новое литературное обозрение, 2009. – 232 с.
2. Павлов А. Постыдное удовольствие: Философские и социально-политические интерпретации массового кинематографа / Александр Павлов. – М.: Издательский дом Высшей школы экономики, 2014. – 360 с.
3. EL TOPOS. Как возможна философия кино? Исследования. Интервью. Эссе. Переводы. Кинотексты / Ред. Дмитрия Петренко, Лидии Стародубцевой. – Х.: El Topos Cinema Club Foundation, 2009. – 229 с.
4. Bordwell David. Historical poetics of cinema / David Bordwell // The Cinematic text: Methods and approaches / Georgia State Literary Studies Number 3 / Edited by R. Barton Palmer, 1989. – P.369–398.
5. Bordwell David. Thompson K. Film Art: An Introduction. Ninth edition / David Bordwell. – New York: McGraw–Hill, 2009. – 505 p.
6. Bordwell David. Thompson K. Film History: An Introduction. Second edition / David Bordwell, Kristin Thompson. – 788 p.
7. Bordwell David. Making Meaning: Inference and Rhetoric in the Interpretation of Cinema / David Bordwell. – Cambridge: Harvard University Press, 1989. – 334 p.

References

1. Kurinnoy V. Filosofiya fil'mu: vpravu v analizi / Vitaliy Kurinnoy. – М.: Новое литературное обозрение, 2009. – 232 с.
2. Pavlov A. Hanebne zadovolennya: Filosoфs'ki ta sotsial'no-politychni interpretatsiyi masovoho kinematohrafu / Olexsandr Pavlov. – М.: Vydavnychuy dim Vyshchoyi shkoly ekonomiky, 2014. – 360 с.
3. EL TOPOS. Kak vozmozhna filosofiya kino? Issledovaniya. Interv'y. Ese. Perevody. Kinoteksty / Red. Dmytriya Petrenko, Lidiyi Starodubtsevoyi. – KH.: El Topos Cinema Club Foundation, 2009. – 229 s.
4. Bordwell David. Historical poetics of cinema / David Bordwell // The Cinematic text: Methods and approaches / Georgia State Literary Studies Number 3 / Edited by R. Barton Palmer, 1989. – P.369–398.
5. Bordwell David. Thompson K. Film Art: An Introduction. Ninth edition / David Bordwell. – New York: McGraw–Hill, 2009. – 505 p.
6. Bordwell David. Thompson K. Film History: An Introduction. Second edition / David Bordwell, Kristin Thompson. – 788 p.
7. Bordwell David. Making Meaning: Inference and Rhetoric in the Interpretation of Cinema / David Bordwell. – Cambridge: Harvard University Press, 1989. – 334 p.

Domina O. V., graduate student, V. N. Karazin Kharkiv National University (Ukraine, Kharkiv), elena_dyomina@outlook.com

Historical poetics of cinema of D. Bordwell

D. Bordwell's historical poetics of cinema as a method of analysis of cinema is observed and included to Ukrainian discourse of philosophy and anthropology. This method is opposite to SLAB-theories which are the methods of cinema analysis based on works of F. de Saussure, J. Lacan, L. Althusser and R. Barthes. D. Bordwell criticized these theories as focused on producing interpretations and searching for inner or indirect meanings of texts. Poetics produces scientific knowledge in the strict sense. Traditionally poetics distinguishes three research facilities – theme, narrative structure and style. Pre-compositional compositional and post-compositional factors are distinguished in the historical poetics of cinema. Historical poetics refuses the division studies of cinema to theory, history and criticism. Historical poetics combines all these three aspects of cinema studies in order to get a complete picture of the phenomenon under study. It combines intensive analysis and broad vision for considering not only «texts» but also «context».

Keywords: historical poetics of cinema, D. Bordwell, neoformalism, methodology, cinema studies.

Дёмина Е. В., аспирантка, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (Украина, Харьков), elena_dyomina@outlook.com

Историческая поэтика кино Д. Бордвелла

Анализируется и вводится в украинский философско-антропологический дискурс «Историческая поэтика кино» американского исследователя Д. Бордвелла как отдельная методология анализа кинематографа. Эта методология противопоставляется СЛАБ-теориям, то есть методологиям анализа кино, основанным на работах Ф. де Сосюра, Ж. Лакана, Л. Альтюссера и Р. Барта. Д. Бордвелл критикует эти теории за направленность на получение интерпретации, то есть на поиск внутренних или косвенных смыслов текстов. Поэтика направлена на выработку научного знания в строгом смысле слова. Традиционно поэтика различает три объекта исследования: тематику, нарративную структуру и стилистику. В исторической поэтике кино можно различить исследования прекомпозиционных, композиционных и посткомпозиционных факторов. Историческая поэтика отказывается от разделения исследований кинематографа на теорию, историю и критику. Историческая поэтика объединяет все три аспекта исследования кино для того, чтобы получить объемную картину феномена, который исследуется. Она сочетает интенсивный анализ и широкое видение, рассматривая не только «тексты», но и «контексты».

Ключевые слова: историческая поэтика кино, Д. Бордвелл, неоформализм, методология, исследования кино.

* * *

УДК 141.7:316.75

Єгупов М. В.,
науковий співробітник, Інститут вищої освіти
Національної академії педагогічних наук України
(Україна, Київ), lepan@ukr.net

ТЕКСТ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ: ЛІНІЇ СМИСЛОВОЇ НАПРУГИ

Доволі поширеним є осмислення феномену ідентичності та його генезису крізь призму концептуальної метафори «текст». Така особливість інтерпретації передбачає виявлення контекстуальних сфер, які увиразнюють сприйняття тексту, роблять його смислове поле не площинним, а рельєфним, об'ємним, структурованим. Соціалізація є основним контекстом тексту ідентичності. В багатьох випадках вона взагалі ставить під сумнів повноцінну ідентичність та її перспективи.

Ключові слова: ідентичність, соціалізація, функціональні особливості, змістова ієрархія, образ людини, принцип дії, закономірності суспільного розвитку.

На сучасну пору істотного теоретико-методологічного значення набуває процес трансформації поняття «соціалізація», дослідження сутності як самого процесу, так і його механізмів залежно від типу особистості на різних історичних етапах. Соціалізація людини відбувається із залученням широкого набору засобів, зміст має істотні відмінності у випадку різних суспільств, соціальних прошарків і вікових категорій. Кожне суспільство, держава, соціокультурна сфера напружують сукупність позитивних і негативних формальних і неформальних способів навіювання і